

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ У МІЖОСОБИСТІСНОМУ СПІЛКУВАННІ

Гайда О. М.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри видавничої

справи та медіакомунікацій

Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола

м. Тернопіль, Україна

Капітан В. С.

здобувачка вищої освіти

відділення комп'ютерних та видавничих технологій

Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола

м. Тернопіль, Україна

Процес спілкування є основним способом, за допомогою якого передається інформація або повідомлення, безперервною і динамічною взаємодією із багатьма змінними. Вербальна комунікація є впорядкованим явищем, яке базується на плануванні мовленнєвих дій і виборі найкращого способу досягнення цілей комунікантів. Це дає підстави вважати комунікацію стратегічним процесом, результатом якого є комунікативна стратегія. Комунікативний вплив мовця виявляється у спілкування через застосування відповідної стратегії чи тактики.

Стратегію як лінгвістичне поняття досліджували М. Койт, О. Іссерс, Ф. Бацевич, В. Дем'янков, Є. Ключев, Т. Янко та ін. Незважаючи на той факт, що комунікаційні стратегії є предметом багатьох лінгвістичних досліджень загальноприйнятого визначення досі не існують. У результаті кожен дослідник пропонує своє розуміння явища. І. Борисова стверджує, що комунікаційна стратегія є способом організації вербальної поведінки, відповідно до намірів

комунікантів. У широкому сенсі комунікативна стратегія розуміється як спілкування, продиктована практичними цілями спікера [3, с. 264].

Комунікативна стратегія – це спосіб реалізації наміру, що передбачає відбір фактів у порядку впливу на інтелектуальну, вольову та емоційну сфери реципієнта [4].

Сукупність різних комунікаційних тактик утворює комунікативну стратегію мовця як когнітивну і сплановану послідовність його мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення загальної комунікативної мети. Комунікативні стратегії належать до комплексу комунікативної компетенції, що також є обов'язковим соціо-етнокультурним компонентом, який проявляється як відповідність конкретному соціо-етнокультурному правилу спілкування. Форми міжособистісного спілкування взаємопов'язані репліками співрозмовників, які породжують один одного [5].

У кожній комунікативній ситуації мовці використовують свою комунікативну стратегію, яка сприяє досягненню цілей спілкування. У цьому випадку стратегія розглядається як усвідомлення загальної ситуації, визначення напряму розвитку та вплив на організацію для досягнення цілей спілкування. Стратегія реалізується в комунікативній тактиці. Комунікативні тактики визначаються як мовленнєві прийоми, які дають змогу мовцеві досягнути цілей у спілкуванні [2].

На думку дослідниці Х. Мелько, термін «стратегія» запозичений з військової науки, він означає «мистецтво ведення війни, загальний план ведення військових дій», а також уживається у значенні «мистецтво планувати будь-яку діяльність і керувати нею на основі точних прогнозів» [4].

У діалогічній взаємодії розрізняють кооперативну стратегію (набір мовленнєвих актів, які використовує відправник). Тобто, досягнення цілей спілкування через співпрацю з адресатом; некооперативну стратегію (набір мовленнєвих актів, які використовує відправник при досягненні своєї стратегічної мети щодо втручання до одержувача) [5].

Ольга Іссерс вважає, що стратегії як вид людської діяльності мають глибокий зв'язок з мотивами, що керують мовленнєвою поведінкою. Найістотнішими мотивами поведінки людини викладено таким чином є первинні мотиви: бажання бути ефективним, тобто реалізувати намір; необхідність пристосування до ситуації; а також другорядні мотиви: потреба у самовираженні; прагнення зберегти і примножити для нього змістовні цінності; бажання уникати негативних емоцій тощо [3, с. 265].

Впливаючи на різні соціальні групи, спікер повинен вибрати відповідну словесну тактику. Комунікативні стратегії є гнучкими та динамічними, оскільки вони коригуються у процесі спілкування. Вони безпосередньо залежать від комунікативних дій опонента і впливають на контекст дискурсу, який постійно змінюється [3, с. 267].

Український дослідник Сергій Дацюк, залежно від мови комунікації виділяє семантичні стратегії. Вони орієнтовані на змістовні цілі планування з урахуванням наявної мови матеріалу (локальні) у межах кожного повороту у спілкуванні та власне комунікаційні стратегії, які роблять правила послідовними діями, яким сліднують учасники спілкування [1].

З функціональної точки зору Оксана Іссерс виділяє основні семантичні та когнітивні стратегії, які є найбільш значущими з точки зору ієрархії мотивів і цілей. Вони в основному пов'язані із впливом на адресата (стратегія дискредитації, підпорядкування тощо). Серед них виділяємо прагматичні стратегії (комунікативно-ситуаційні); стратегії діалогу (конверсії), які використовуються відповідно до завдання моніторингу організації діалогу (наприклад, стратегія контролю над темою, стратегія контролю над ініціативою); риторична стратегія, в рамках якої використовують різні прийоми ораторського мистецтва та риторичні прийоми ефективного впливу на призначення (тактика привернення уваги, драматизація) [4].

У спілкуванні комунікант часто вдається до сумнівних тактик, які можуть бути кооперативні та конфліктні. Перш за все, це тактика брехні, коли комунікант має на меті показати усе у привабливому вигляді. До подвійних

тактик належать тактика іронії, лестощі, підкуп, коментарі, запити, зміни та інші теми. Тактичний і стратегічний потенціал можна знайти у різних дискурсах, у тому числі у сфері комунікацій, освіти, медицини, релігії, реклами, політики.

Отже, основні принципи класифікації комунікаційних стратегій враховують способи створення логічно побудованого, зв'язного, композиційного і стилістично оформленого повідомлення, яке має певний вплив на одержувача, використання різноманітних мовленнєвих засобів, відповідно до мети та специфіки умов спілкування. У процесі спілкуванні комунікативні стратегії та тактики перетинаються в залежності від змінних параметрів дискурсу. Запропонована типологія комунікативних стратегій є дещо умовною і неповною, тому потребує подальших досліджень.

Література:

1. Дацюк С. *Коммуникативные стратегии*. URL: http://www.uis.kiev.ua/~_xyz/moderation.html
2. Белова А. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. *Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. пр.* Київ : КНУ ім. Т. Шевченка. 2004. С. 11–16.
3. Бацевич Ф. С. *Оснoви комyнікaтивнoї лінгвістики*. К. : Академія, 2004. 342 с.
4. Melko Kh. *Nature of communicative strategies and tactics: linguistic approach*. URL: <http://catalog.lihapres.eu/index.php/lihapres/catalog/download/29/322/711-1?inline=1>
5. Artym Kh. *Verbalization of communicative strategies and tactics in the speechgenre of parliamentary debate (based on debates in the House of Commons on March 25, 2013)*. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/23811/1/88-242-247.pdf>